

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
Тернопільський національний економічний університет
Факультет обліку і аудиту

Кафедра обліку у виробничій сфері

КУРСОВА РОБОТА
З ДИСЦИПЛІНИ
«Бухгалтерський облік (загальна теорія)»

Власний капітал як об'єкт бухгалтерського обліку
ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

студента (–ки) 3-го курсу групи ОП-31
напряму підготовки «Облік і аудит»

Хомич Любов
(Прізвище та ім'я)

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри ОВС
(посада, вчене звання, науковий ступінь,
Шевчук О.А.
прізвище, ініціали)

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка ECST _____

Члени комісії:

_____
(підпис)

_____
(прізвище та ініціали)

_____
(підпис)

_____
(прізвище та ініціали)

_____
(підпис)

_____
(прізвище та ініціали)

Тернопіль 2016

План	
Вступ.....	3
1.Економічна сутність власного капіталу підприємства.....	5
2.Класифікація і структура власного капіталу.....	11
3.Аналітичний і синтетичний облік власного капіталу.....	17
4.Автоматизація обліку власного капіталу підприємства.....	26
Висновки.....	42
Перелік використаних джерел.....	43

Вступ

Фінансовий стан підприємства характеризується розміщенням його коштів та джерел їх утворення. Від структури капіталу підприємства залежить успіх управління підприємствами. Структура капіталу може сприяти чи перешкоджати зусиллям компанії по збільшенню її активів. Також прямо впливає на норму прибутку, тому що компоненти прибутку з фіксованим відсотком, виплачувані по боргових зобов'язаннях, не залежать від прогнозованого рівня активності компанії. Якщо фірма має високу частку боргових виплат, можливі утруднення з пошуком додаткових капіталів.

Вважається аксіомою, що структура капіталу повинна відповідати виду діяльності вимогам компанії. Співвідношення позикових коштів і ризикового капіталу повинне бути таким, щоб забезпечити акціонерам задовільну віддачу від інвестицій. Гнучкість у зміні структури капіталу може бути необхідним елементом успіху.

Бухгалтерський облік є функцією управління підприємства.

На бухгалтерський облік покладено завдання з поліпшення інформаційного забезпечення управління і контролю за збереженням власності та зміцненням фінансового стану підприємства, підвищення ефективності діяльності та зменшення ризику втрати коштів через непередумані дії.

Встановлення ринкових умов зумовлює потребу перегляду положень бухгалтерського обліку витрат, а також методики формування й обробки одержаної облікової інформації, виходячи з існуючого господарського механізму та наявної обчислювальної техніки.

Саме тому тема роботи “Організація обліку власного капіталу” є досить актуальною.

Теоретичну основу дослідження питання обліку власного капіталу склали закони України, Інструкції та Положення з бухгалтерського обліку,

наукові праці зарубіжних та вітчизняних вчених, таких як: Грабова Н.Н., Завгородній В. П., Добровський В. Н та інших.

Метою даної роботи є оцінка стану проведення обліку та аналізу власного капіталу підприємства в сучасних економічних умовах в Україні.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- розкрити економічну сутність власного капіталу підприємства;
- розглянути формування власного капіталу на підприємствах різних форм власності;
- розглянути організаційно-економічну характеристику базового підприємства;
- здійснити систему обліку власного капіталу;
- узагальнити результати роботи та зробити пропозиції щодо вдосконалення.

1. Економічна сутність власного капіталу підприємства.

Капітал – одна з найбільш використовуваних економічних категорій. Він є базою створення і розвитку підприємства. У процесі функціонування забезпечує інтереси держави, власників і персоналу. Будь-яка організація, що веде виробничу чи іншу комерційну діяльність повинна мати визначений капітал, що передбачає собою сукупність матеріальних цінностей і коштів, які є необхідні для здійснення його господарської діяльності.

Якщо розглядати з погляду різних економічних дисциплін тлумачення капіталу, то можна помітити деяку неоднозначність. Наприклад капіталом організації є його майно. Відповідно до передмови до Міжнародних бухгалтерських стандартів, які опубліковані Комітетом з міжнародних бухгалтерських стандартів у листопаді 1982 р., капітал являє собою різницю між активами і зобов'язаннями.

Поняття капіталу економісти відбивають з двох сторін. З однієї сторони капітал підприємства характеризує загальну вартість засобів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, інвестованих у формування його активів. Характеризується напрямком вкладення засобів. З іншої сторони, якщо розглядати джерела фінансування, можна відзначити, що капітал – це можливість і сукупність форм мобілізації фінансових ресурсів для одержання прибутку.

Якщо розглядати економічну сутність капіталу підприємства, слід відмітити такі характеристики як:

1. Основним чинником виробництва є капітал підприємства . У системі факторів виробництва (капітал, земля, праця) капіталу належить пріоритетна роль, тому що він поєднує усі фактори в єдиний виробничий комплекс.

2. Капітал характеризує фінансові ресурси підприємства, що приносять доход. У даному випадку він може виступати ізольовано від виробничого фактора у формі інвестованого капіталу.

3. Головним джерелом формування добробуту його власників є капітал. Частина капіталу в поточному періоді виходить з його складу і попадає в «кишеню» власника, а частина капіталу, що накопичується, забезпечує задоволення потреб власників у майбутньому.

4. Капітал підприємства є головним вимірником його ринкової вартості. У цій якості виступає насамперед власний капітал підприємства, що визначає обсяг його чистих активів. Поряд з цим, обсяг використовуваного власного капіталу на підприємстві характеризує одночасно і потенціал залучення їм позикових фінансових засобів, що забезпечують одержання додаткового прибутку. У сукупності з іншими факторами – формує базу оцінки ринкової вартості підприємства.

5. Найважливішим показником рівня ефективності його господарської діяльності є динаміка капіталу підприємства. Здатність власного капіталу до самозростання високими темпами характеризує високий рівень формування й ефективний розподіл прибутку підприємства, його здатність підтримувати фінансову рівновагу за рахунок внутрішніх джерел. Зниження обсягу власного капіталу є , наслідком неефективної, збиткової діяльності підприємства [29].

Судячи з праці Карла Маркса зрозуміло важливість власного капіталу для підприємства. Але у сучасних умовах спостерігається певне нехтування, що до формування власного капіталу. Що як наслідок може превести к погіршенню господарської діяльності підприємства.

А капітал підприємства як категорія розділяється на види і систематизується по цільовим признакам.

Визначають власний і позиковий капітал. Власний капітал- це загальна вартість засобів підприємства, що належать йому на праві власності і використовується для формування визначеної частини активів. Цей актив, сформований за рахунок інвестованого в них власного капіталу і являє собою чисті активи підприємства. Він містить у собі різні по своєму економічному змісті принципи формування і використання джерел фінансових ресурсів:

статутний, додатковий, резервний капітал. До складу власного капіталу входить нерозподілений прибуток; фонди спеціального призначення та інші резерви. До власних засобів відносяться безоплатні надходження й урядові субсидії. Величина статутного капіталу має бути визначена в статуті й інших документах організації, зареєстрованих в органах виконавчої влади. Вона може бути змінена тільки після внесення відповідних змін в установчі документи організації та установи.

Додатковий капітал включає в себе вартість майна, внесеного засновниками (акціонерами) понад зареєстровану величину статутного капіталу. Суми, що утворюються в результаті змін вартості майна при його переоцінці; інші надходження у власний капітал підприємства.

Резервний капітал – це є частина власного капіталу, що виділяється з прибутку установи для покриття можливих збитків і втрат. Величина резервного капіталу та порядок його утворення визначаються законодавством України і статутом організації.

Нерозподілений прибуток – це основне джерело нагромадження майна підприємства чи організації. Частина валового прибутку, що залишилася після сплати податку на прибуток у бюджет і відволікання засобів за рахунок прибутку на інші цілі організації.

Чистий прибуток, спрямований на виробничий розвиток і розширення підприємства, а також на заходи соціального характеру, характеризують фонди спеціального призначення.

Інші резерви- це резерви, що створюються на підприємстві в зв'язку з майбутніми великими витратами, що включаються в собівартість і витрати обігу. В результаті спеціальних асигнувань з бюджету, позабюджетних фондів, інших організацій і фізичних осіб утворюються субсидії і надходження.

Всі власні засоби в тому чи іншому значенні служать джерелами формування засобів, використовуваних організацією для досягнення поставлених цілей.

В складі власного капіталу можуть бути виділені дві основні складові: інвестований капітал, тобто капітал, вкладений власниками в підприємство; і накопичений капітал, тобто капітал, створений на підприємстві поперх того, що спочатку авансовано власниками.

Інвестований капітал включає в собі номінальну вартість простих і привілейованих акцій, а також додатково оплачений (понад номінальну вартість акцій) капітал. До цієї групи звичайно відносять і безоплатно отримані цінності. Перша складова цього інвестованого капіталу представлена в балансі статутним капіталом, друга – додатковим капіталом (у частині отриманого емісійного доходу), а третя – додатковим капіталом (у частині безоплатно отриманого майна) чи фондом соціальної сфери.

Накопичений капітал знаходить своє значення у виді статей, що утворюються у результаті розподілу чистого прибутку (резервний капітал, нерозподілений прибуток, інші аналогічні статті). Незважаючи на те, що джерело утворення окремих складових накопиченого капіталу одне та нерозподілений прибуток, цілі і порядок формування, напрямки і можливості використання кожної його статті - відрізняються.

Усі статті власного капіталу формуються відповідно до законодавства України, установчими документами іюблікової політики. Чинне законодавство визначає обов'язок акціонерного товариства створювати два фонди – статутний та резервний. Іншого основного переліку фондів, що створює підприємство, а також нормативи відрахувань у них, законодавство не містить. Питання використання резервного і інших фондів товариства відносяться до компетенції ради директорів товариства.

Позиковий капітал товариства залучений для фінансування розвитку підприємства на поворотній основі коштів чи інших майнових цінностей. Джерела позикового капіталу діляться на дві групи – довгострокові і короткострокові. До довгострокових відносяться позикові джерела, термін погашення яких перевищує дванадцять місяців. Позикові джерела, що видаються на термін від одного до п'яти років, вважаються

середньостроковими. До короткострокового позикового капіталу відносять кредити, позики, а також вексельні зобов'язання – з терміном погашення менш одного року; кредиторську і дебіторську заборгованість.

За формами інвестування розрізняють капітал у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, який використовують для формування статутного капіталу підприємства. Інвестування капіталу у цих формах дозволено законодавством при створенні нових підприємств та збільшенні обсягу їхніх статутних фондів.

З об'єктом інвестування виділяють основний і оборотний види капіталу підприємства. Основний капітал - це частина використовуваного підприємством капіталу, що інвестований в усі види його необоротних активів. Оборотний капітал – це частина, що інвестована в усі види його оборотних активів.

За формами власності виділяють приватний і державний капітал, інвестований у підприємство в процесі формування його статутного капіталу.

За організаційно – правовими формами діяльності виділяють наступні види капіталу: акціонерний капітал; пайовий капітал і індивідуальний капітал.

За характером використання власником виділяють споживчий і накопичувальний (реінвестуємий) види капіталу. Споживчий капітал після його розподілу на цілі споживання втрачає функції капіталу та являє собою відтік засобів підприємства, здійснюваний з метою споживання. Накопичувальний капітал, характеризує різні форми приросту в процесі капіталізації прибутку, дивідендних виплат.

Наведений перелік не розкриває всього різноманіття видів капіталу, використовуваних у науковій термінології та економічній практиці. В ньому присутні всі необхідні класифікаційні ознаки, що будуть використовуватися в роботі. [14, 15, 31, 36].

Отже, економічна сутність власного капіталу має велику кількість видів та джерел щодо формування, все це підтверджено працями Беляєва

О.О., Кривенко К.Т., Башнянин Г.І., Малиш Н.А. і тд., які зазначають, що капітал це є загальна вартість засобів підприємства, яка належить йому на правах власності і використовується ним для формування цих активів. Наші думки, щодо формування і використання капіталу цілком схожі. Ми також вважаємо, що власний капітал - це джерело коштів необхідне для діяльності підприємства і подальшого його розвитку. Та велика кількість способів використання власних коштів ставить під загрозу економічну доцільність цих операцій. Насамперед необхідно зробити чіткі межі для чого саме можна витратити певний вид капіталу. Для цього треба більш детально розглянути суть кожного виду капіталу і джерела його формування. Щоб чітко визначити, який саме вид капіталу підходить для формування певного виду активів, а який не підходить.

2. Класифікація і структура власного капіталу.

В економічній літературі більша увага приділяється саме класифікації власного капіталу за складом. Класифікація власного капіталу за формою визначає частину капіталу, який був:

- інвестований засновниками;
- одержаний безоплатно;
- зароблений протягом звітного періоду.

Класифікація за рівнем відповідальності дає можливість розділяти капітал на юридично закріплений в установчих документах та нерегламентований, як обов'язковий чинним законодавством.

Виходячи із результатів аналізу та історичних аспектів обліку статутного капіталу в різних країнах, виділено основні проблеми, які на даний час залишаються актуальними. Існують наступні проблеми:

1) розкриття сутності термінів -статутний фонд і статутний капітал. Різницю між фондом і капіталом визначив Ж. Андре та ствердив, що фонд - це сума основних і оборотних засобів підприємства або іншими словами підсумок балансу, капітал - засоби власника, вкладені в фонд;

2) вибір концепції обліку статутного капіталу при застосуванні на підприємстві;

3) яким чином по сумі відобразити статутний капітал - у розмірі тільки оголошеного або фактично внесеного статутного капіталу.

Статична концепція, передбачає відображення в обліку як оголошеного розміру статутного капіталу, так і заборгованості за внесками до статутного капіталу. Динамічна концепція передбачає відображення лише фактично внесеного статутного капіталу, тобто в цьому разі відсутня інформація про оголошений, про те реально не внесений капітал. Відповідно до динамічної концепції не може бути відображений в обліку весь статутний капітал. Єдиний капітал, який "цікавить" цю теорію, - внесений капітал, завдяки чому може бути одержаний прибуток. Під час утворення підприємства або для

додаткового залучення капіталу рахунок "Статутний капітал" у пасиві буде кредитований тільки на внесену величину, а в цей час в активі будуть зареєстровані внесені грошові кошти або внесок в натуральній формі. У цьому випадку в балансі немає інформації про підписаний, але реально не внесений капітал.

На нашу думку, краще дотримуватись статичної концепції, щоб контролювати погашення внесків учасниками, адже не завжди учасники вчасно додають свою частку до статутного капіталу. Якщо відобразити лише фактично внесені засоби, то з даних обліку ми не дізнаємось, чи буде поповнюватись статутний капітал, з'ясувати оголошений розмір статутного капіталу, але в цьому випадку не будуть нараховуватися курсові різниці, для спрощення обліку.

У зарубіжній практиці капітал розглядається як інвестування засобів в компанії (підприємства), які належать власникам, а не довгостроковим або короткостроковим кредиторам. Важливою проблемою є визначення величини й темпів накопичення власного капіталу. Поширеним є погляд, відповідно до якого питома вага власного капіталу повинна бути на рівні 50 % і більше. Лише в цьому випадку, на думку кредиторів, підприємство з більшою ймовірністю може погасити свої зобов'язання за рахунок власних коштів. Тому збереження капіталу на цьому рівні є першочерговим завданням підприємству.

Відображення інформації про власний капітал в Україні принципово не відрізняється від міжнародних. Це зумовлено тим, що при формуванні Положень (стандартів) бухгалтерського обліку фахівці керувалися міжнародними стандартами фінансової звітності.

Залишається невирішеним питання щодо методики проведення аналізу операцій з власним капіталом та оцінки фінансового стану підприємства, адже в кожній країні наявні різні складові власного капіталу, існують різні підходи щодо застосування і нормативного значення коефіцієнтів автономії, фінансової залежності тощо. Це пов'язано з особливостями нормативного

регулювання бухгалтерського обліку на національному та міжнародному рівні. З огляду на це, слід удосконалити методикку проведення аналізу фінансового стану підприємства, врахувавши досвід зарубіжних країн та надбання українських вчених в цій галузі. Це забезпечить аналітиків та власників інформацією про структуру капіталу підприємства та дозволить спрогнозувати чи буде підприємство мати в наступному звітному періоді бажаний розмір прибутку та визначити резерви збільшення прибутку підприємства.

Структура власного капіталу

Основними складовими власного капіталу є статутний (пайовий) капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток. Іншими складовими, які можуть коригувати власний капітал у бік збільшення чи зменшення, є додатковий, неоплачений та вилучений капітал. Деякі суб'єкти господарювання також можуть мати в складі власних ресурсів кошти цільового фінансування, отримані в безстрокове й безоплатне користування з бюджету або інших джерел, благодійні внески, пожертвування організацій, підприємств і громадян.

Статутний (пайовий) капітал — це внески засновників (учасників) до капіталу підприємства для забезпечення його функціонування. Величину зареєстрованого статутного капіталу зазначають в установчих документах і в балансі підприємства. Вона визначає в грошовому вираженні загальну вартість активів, які мають бути внесені засновниками до статутного капіталу. Сума заборгованості учасників за внесками до статутного капіталу відображується в неоплаченому капіталі і вираховується із зареєстрованого статутного капіталу при визначенні власного капіталу підприємства.

Збільшення або зменшення статутного капіталу відбувається тільки за згодою учасників і має бути відображено в установчих документах. Порядок формування статутного капіталу регулюється законодавством та установчими документами. Так, законодавством встановлено мінімальний розмір статутного капіталу для багатьох господарюючих суб'єктів. Зокрема,

для товариств з обмеженою відповідальністю (ТОВ) та акціонерних товариств (АТ) мінімальний розмір статутного капіталу встановлено відповідно на рівні 625 та 1250 мінімальних розмірів заробітної плати, рівень якої встановлено на момент створення й реєстрації товариства.

Як внески до статутного (пайового) капіталу крім грошових коштів можуть бути зараховані основні засоби, інші матеріальні та нематеріальні активи, в тому числі права користування, патенти тощо. Вартість внесків, здійснених у матеріальній чи нематеріальній формах, оцінюється загальними зборами учасників. При передачі активу до статутного капіталу право власності на нього переходить до господарюючого суб'єкта. У разі ліквідації товариства або виходу учасника з нього останній має право лише на компенсацію своєї частки в межах наявного майна, а не на сам переданий актив.

Якщо господарюючий суб'єкт створюється на пайових засадах, сума пайових внесків засновників визначає пайовий капітал. В інших випадках, зокрема при створенні акціонерного товариства, за рахунок внесків учасників формується статутний капітал, а передача внесків до статутного капіталу оформляється акціями.

Статутний капітал акціонерного товариства поділяють на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості, тобто він дорівнює сумарній номінальній вартості акцій. Якщо акції розміщуються за ціною, що перевищує номінальну вартість, сума перевищення відображується в додатковому капіталі збільшує загальну величину власного капіталу. Додатковий капітал може бути використаний для погашення збитків поточного року, при зменшенні вартості майна підприємства в результаті його переоцінки тощо.

Акціонерне товариство, як і товариство з обмеженою відповідальністю, несе відповідальність за зобов'язаннями тільки майном товариства. Акціонери відповідають за зобов'язаннями АТ у межах належних їм акцій, а учасники ТОВ — у межах внесків до статутного капіталу.

Обов'язковою складовою власного капіталу для багатьох господарюючих суб'єктів є резервний капітал. Відповідно до Закону України "Про господарські товариства" резервний капітал господарських товариств (ТОВ, АТ) створюється у розмірі, встановленому установчими документами, проте не менш як 25 % статутного капіталу. Джерелом формування резервного капіталу є прибуток, який залишається в розпорядженні підприємства після сплати податків та виплати дивідендів. Розмір щорічних відрахувань до резервного капіталу встановлюється установчими документами, проте не може бути меншим як 5 % суми чистого прибутку.

Резервний капітал формується на випадок припинення діяльності підприємства для виконання зобов'язань перед кредиторами. Він не підлягає використанню чи розподілу в разі звичайної діяльності підприємства. Кошти резервного капіталу можуть бути використані в окремих випадках, зокрема для виплати дивідендів за привілейованими акціями в акціонерному товаристві, якщо отриманий прибуток є недостатнім для здійснення таких виплат.

Основним фінансовим результатом підприємства, яке успішно функціонує, є прибуток. Частина прибутку, реін-вестована в підприємство, може бути спрямована на збільшення резервного чи статутного капіталу або залишитись нерозподіленою. В обох випадках ця частина прибутку збільшує власний капітал підприємства і називається капіталізованим прибутком.

До вилученого капіталу зараховують акції власної емісії, викуплені АТ, або частки, викуплені товариством у його учасників. Ці суми вираховуються із загального підсумку при обчисленні власного капіталу господарюючого суб'єкта.

При ліквідації підприємства в першочерговому порядку задовольняються борги перед бюджетами та компенсуються витрати на відновлення природного середовища, якому завдало шкоди ліквідоване підприємство. Майно, що залишилось після задоволення претензій кредиторів і членів трудового колективу, розподіляється серед власників

підприємства пропорційно до їх частки в статутному капіталі. Претензії кредиторів та інших осіб, не задоволені за браком майна підприємства, вважаються погашеними.

3. Організація синтетичного та аналітичного обліку власного капіталу

Статутний капітал — це зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, де є внеском власників у капітал підприємства.

Для обліку та узагальнення інформації про стан і рух статутного капіталу підприємства призначено рахунок 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал». На кредиті цього рахунка 40 відображають збільшення статутного капіталу, на дебеті - зменшення .

Сальдо рахунку 40 має відповідати розміру статутного капіталу, який зафіксований в установчих документах підприємства. Записи на рахунку 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал» роблять лише у разі збільшення або зменшення капіталу в установленому порядку після внесення відповідних змін до установчих документів підприємства.

Синтетичний облік статутного капіталу ведеться формами власності за іншими ознаками власності.

Аналітичний облік статутного капіталу ведеться по кожному засновнику, акціонеру, пайовику підприємства.

Згідно з рішенням зборів акціонерів акціонерне товариство може змінювати розмір статутного капіталу. У бухгалтерському обліку ці зміни відображаються лише після державної реєстрації нового розміру статутного капіталу. Збільшення статутного капіталу акціонерного товариства не більш ніж на 1/3 може здійснюватися за рішенням правління за умови, що це є передбачено статутом товариства.

Акціонерне товариство має право збільшувати статутний капітал, якщо всі випущені раніше акції повністю оплачені за вартістю, не нижчою за номінальну.

Збільшення статутного капіталу здійснюється:

- випуск нових акцій;
- обмін облігацій на акції.

Збільшенням кількості акцій існуючої номінальної вартості проводиться в тому самому порядку, що й на акції першої емісії, а статутний капітал зростає за рахунок:

- 1) додаткових внесків учасників;
- 2) індексації основних засобів;
- 3) реінвестування прибутку:
Дт44 «Нерозподілений прибуток»;
Кт 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал»;
- 4) нарахованих дивідендів:
Дт 671 «Розрахунки з учасниками»;
Кт 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал».

Із збільшенням статутного капіталу за рахунок обміну облігацій акціонерного товариства на його ж акції цю операцію відображають такими господарськими операціями:

- Дт 52 «Довгострокові зобов'язання за облігаціями»;
- Кт 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал».

Зі збільшенням номінальної вартості акцій статутний капітал може збільшитися за рахунок додаткових внесків учасників до встановленого рівня номінальної вартості акцій або за рахунок індексації основних засобів.

- Зменшення статутного капіталу акціонерного товариства здійснюється
- зменшення номінальної вартості акцій;
  - зменшення кількості акцій існуючої номінальної вартості;
  - викупу їх у власників з наступним анулюванням.:
- Дт 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал».
  - Кт 46 «Неоплачений капітал».

- Зменшення має компенсуватися акціонерам і відобразитися в обліку:
- Дт 46 «Неоплачений капітал»;
  - Кт 30 «Готівка» або 31 «Рахунки в банках».

Пайовий капітал — це сума пайових внесків членів спілок та інших підприємств, передбачена установчими документами.

Джерелом формування пайового капіталу є обов'язкові та додаткові пайові внески.

Розміри обов'язкових пайових внесків визначають загальні збори пайовиків. Обов'язкові пайові внески підлягають поверненню пайовикам при вибутті їх із членів підприємства або в разі його ліквідації. До повернення сума визначається з урахуванням фінансового стану та боргових зобов'язань підприємства.

Додаткові пайові внески пайовики вносять на добровільних засадах з метою забезпечення розвитку господарської діяльності підприємства, і вони підлягають цілковитому або частковому поверненню за бажанням пайовика згідно з його заявою.

Для обліку та узагальнення інформації про суми пайових внесків членів споживчого товариства, колективного сільськогосподарського підприємства, житлово-будівельного кооперативу, кредитної спілки та інших підприємств передбачених установчими документами, призначено рахунок 41 «Капітал в дооцінках»

Колективні сільськогосподарські підприємства (КСП) на цьому рахунку обліковують: частку вартості майна, що була розпайована між членами підприємства і є їхньою власністю; частку вартості майна, що не була розпайована і є спільною власністю всіх членів підприємства, а також зростання (зменшення) вартості майна у процесі виробничої діяльності підприємства. На інших сільськогосподарських підприємствах (акціонерних.

приватних тощо) на рахунку 41 «Капітал в дооцінках» обліковують вартість майнових паїв, переданих колишніми членами КСП у користування на засадах оренди, викупу та ін. Аналітичний облік на рахунку 41 ведеться за видами капіталу.

Таблиця 25.1

Бухгалтерські проводки за рахунком 41 «Капітал в дооцінках»»

Зміст операції	Дебет	Кредит
----------------	-------	--------

Відображено суму дооцінки внесків у вигляді:

— основних засобів	10	41
— МПШІ виробничих запасів	11,22,20	41
— нематеріальних активів	12	41
— довгострокових інвестицій	14	41
— грошових коштів	30,31	41

Відображено зменшення дооцінки капіталу в результаті:

— розрахунків з учасниками	41	67
— приєднання частини до статутного капіталу	41	40

Додатковий капітал (незареєстрований) є складовою власного капіталу.

Додатковий капітал — сума, на яку вартість реалізації випущених акцій перевищує їх номінальну вартість, а також суми дооцінки активів і вартість необоротних активів, безоплатно отриманих підприємством.

Для обліку додаткового капіталу передбачено рахунок 42 «Додатковий капітал».

Рахунок 42 є пасивним; на кредиті відображають збільшення додаткового капіталу, на дебеті — його зменшення.

Рахунок 42 «Додатковий капітал» має такі субрахунки:

- 421 «Емісійний дохід»;
- 422 «Інший вкладений капітал»;
- 423 «Накопичені курсові різниці»;
- 424 «Безоплатно одержані необоротні активи»;
- 425 «Інший додатковий капітал».

У балансі передбачено відображення додаткового капіталу за двома статтями: «Додатковий вкладений капітал» та «Інший додатковий капітал», тобто окремо відображають емісійний дохід та інші складові додаткового капіталу.

Бухгалтерські проводки за рахунком 42 «Додатковий капітал»

Зміст операції	дебет	Кредит
Відображено дохід від безоплатно одержаних основних засобів	24	745
Відображено результати дооцінки основних засобів	04	423
	3	131
Відобр.емісійний дохід від здійснення передплати на акції ВА	6	421
Відображено вкладений учасниками підприємства капітал	11	422

Резервний капітал утворюється в акціонерному товаристві за рахунок прибутку після сплати податків і всіх обов'язкових платежів у розмірі, встановленому установчими документами, але не менш як 25% статутного капіталу,

Резервний капітал — це сума резервів, утворених згідно з чинним законодавством або установчими документами за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства.

Резервний капітал призначений для сплати боргів підприємства у разі його ліквідації. Залишки невикористаних грошових коштів переходять на наступний рік,

Облік резервного капіталу здійснюють на рахунку 43 «Резервний капітал;», який призначено для узагальнення інформації про стан і рух резервного капіталу підприємства, створеного згідно з чинним законодавством або установчими документами за рахунок нерозподіленого прибутку.

На кредиті рахунка 43 відображають створення резервів, на дебеті — їх використання. Сальдо цього рахунка кредитове і відображає залишок резервного капіталу на кінець звітної періоду.

Аналітичний облік резервного капіталу ведеться за його видами, джерелами утворення і напрямками використання.

Бухгалтерські записи з обліку резервного капіталу:

а) при створенні резерву за рахунок додаткового капіталу:

Дт 42 «Додатковий капітал»;

Кт 43 «Резервний капітал»;

б) при створенні резерву за рахунок нерозподіленого прибутку:

Дт 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді»;

Кт 43 «Резервний капітал»;

в) при використанні коштів резервного капіталу:

Дт 43 «Резервний капітал»,

Кт 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал»;

Кт 422 «Інший вкладений капітал».

Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) — сума прибутку, отриманого від усіх видів діяльності, або сума непокритого збитку.

Нерозподілений прибуток залишається у підприємства для виплати доходів власникам. Його суму, яку відображають у звітності, визначають після формування резервного капіталу.

Суму нерозподіленого прибутку на кінець поточного року обчислюють у такий спосіб:

Нерозподілений прибуток за мин. рік = Чистий прибуток за поточний рік + Дивіденти за поточний рік - Відрахування

Сума непокритого збитку наводиться в дужках і віднімається під час підсумовування власного капіталу.

Для обліку використовують рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)». На цьому рахунку ведеться облік нерозподілених прибутків і непокритих збитків, а також сум прибутку поточного й минулого року, які були використані у звітному році.

На кредиті рахунка відображають збільшення суми прибутку від усіх видів діяльності підприємства, на дебеті — збитки та використання прибутку.

Рахунок 44 має такі субрахунки:

441 «Прибуток нерозподілений»;

442 «Непокриті збитки»;

443 «Прибуток, використаний у звітному періоді». На субрахунку

441 «Прибуток нерозподілений» обліковують наявність і рух нерозподіленого прибутку звітного року. Сума прибутку може бути спрямована на поповнення статутного, резервного капіталу, покриття {битків або виплату дивідендів.

На субрахунку 442 «Непокриті збитки» відображають непокриті збитки. Їх списання відбувається за рішенням уповноваженого органу за рахунок відповідних джерел: нерозподіленого прибутку, резервного або додаткового капіталу.

На субрахунку 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді» відображають використання прибутку на відрахування до резервного та іншого капіталу, потрібного для ідійснення діяльності підприємства, розподілу серед власників, виплати на облігації, іншого використання.

Аналітичний облік нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) ведеться за кожним видом.

Бухгалтерські проводки за рахунком 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»

№	Зм іст операції	Дебет	Кредит
	Відображено фінансовий результат:- прибуток	79	441
	Відображено фінансовий результат:-збиток	442	79
	За підсумками звітного періоду зменшено		
2.	суму нерозподіленого прибутку на суму прибутку, використаного у звітному році	441	443
3.	За підсумками звітного періоду збільшено	442	443

непокриті збитки на суму прибутку, використаного у звітному році			
4.	Списано непокриті збитки за рахунок нерозподіленого прибутку	441	442
5.	Списано непокриті збитки за рахунок резервного капіталу	43	442
Використання прибутку у звітному періоді			
6.	Нараховано дивіденди за підсумками звітного року	443	671
1.	Нараховано суму премії на випущені облігації	443	522
8.	Створено резервний капітал згідно з чинним законодавством	443	43

Неотачений капітал — сума заборгованості власників (учасників) за внесками до статутного капіталу

Під час утворення акціонерного товариства після прийняття рішення про випуск акцій і оголошення передплати на них уся сума зареєстрованого статутного капіталу відображається як неоплачений капітал:

Дт 46 «Неоплачений капітал»;

Кт 40 «Зареєстрований(пайовий) капітал».

Фактичне надходження внесків засновників і учасників акціонерного товариства зменшує їхню заборгованість за акціями, які вони передплатили, і в фінансовому обліку відображається на кредиті рахунка 46 «Неоплачений капітал».

Дебетуються при ньому рахунки матеріальних цінностей, нематеріальних активів, грошових коштів (у національній або іноземній валюті) відповідно до форми зроблених внесків. Майно, передане в натуральній формі у власність підприємства в рахунок оплати акцій, оцінюється за домовленістю учасників. Підставою для відповідних записів у

бухгалтерському обліку є документи, що засвідчують факт передачі об'єктів акціонерному товариству.

Рахунок 46 «Неоплачений капітал» призначений для узагальнення інформації про зміни у складі неоплаченого капіталу підприємства. На дебеті рахунка відображають заборгованість засновників (учасників) за внесками до статутного капіталу підприємства, а також номінальну вартість розміщених неоплачених акцій. На кредиті — сплату заборгованості за внесками до статутного капіталу і номінальну вартість оплачених акцій. Сальдо рахунка відображає заборгованість засновників (учасників) за внесками до статутного капіталу підприємства, а також номінальну вартість розміщених неоплачених акцій на кінець звітного періоду і віднімається при визначенні підсумкової суми власного капіталу.

Аналітичний облік неоплаченого капіталу ведеться за видами розміщення неоплачених акцій і за кожним засновником (учасником) підприємства.

4.Автоматизація обліку власного капіталу підприємства.

Розвиток комп'ютерної техніки сприяв її впровадженню у всі сфери людського життя. Спроможність комп'ютерів швидко опрацьовувати великі обсяги інформації й оперативно реагувати на зміни певних показників відповідно до закладеної програми зумовила їх використання у різних галузях економіки, в тому числі й в аграрному секторі.

Зважаючи на поступове підвищення продуктивності комп'ютерів та ускладнення комп'ютерних програм, сфера застосування комп'ютерної техніки постійно розширюється.

Достатньо тривалий час комп'ютерні системи розглядалися як своєрідні реєстратори інформації, спроможні опрацьовувати її відповідно до запрограмованого простого алгоритму. З розвитком комп'ютерної техніки ускладнилися алгоритми обробки інформації без значного зниження продуктивності комп'ютерних програм. Можливість використання складних розгалужених алгоритмів, призначених для обробки великих обсягів інформації, дозволила використовувати комп'ютерні програми для розв'язання окремих облікових функцій, а в подальшому, в міру підвищення складності програм і розширення їх функціональності, й для виконання функцій управління підприємством.

Найпростіші комп'ютерні системи забезпечують управління окремими виробничими процесами підприємства, контролюють стан і продуктивність роботи обладнання, більш складні здійснюють ведення обліку за окремими напрямками, а саме: обліковують грошові кошти, товарно-матеріальні цінності, контролюють стан розрахунків підприємства а також обліковують процес формування та використання власного капіталу підприємств [7, с. 84]. Спеціалізовані програми дозволяють зібрати інформацію про діяльність підприємства в цілому, узагальнити її, скласти фінансову та податкову звітність даного підприємства, відправити її користувачам, використовуючи засоби електронного зв'язку або електронної пошти.

Комп'ютерні системи широко використовуються керівним персоналом сучасних підприємств, опрацьовують дані про поточну їх діяльність, допомагають вести облік та складати звітність підприємства [6, с. 92]. Незважаючи на поступове усунення працівників від виконання рутинних операцій при здійсненні обліку власного капіталу та управлінні діяльністю підприємства, важливість виконуваної роботи особою, що працює з комп'ютерними обліковими програмами, не зменшується. На поточному етапі бухгалтер, менеджер, фінансист та інші працівники апарату управління підприємством виконують не тільки функції реєстрації та обробки інформації, а й контролюють правильність алгоритмів обробки, їх відповідність виконаним господарським інформаціям та чинному законодавству.

Для кваліфікованого бухгалтера надзвичайно важливим є вміння організувати ведення обліку власного капіталу та роботу бухгалтерії з використанням сучасних інформаційних технологій. До функцій бухгалтера входять обов'язки, пов'язані з впровадженням комп'ютерної інформаційної системи підприємства, підтриманням її в актуальному стані, забезпечення її постійного розвитку та пристосування до особливостей діяльності підприємства.

Використання комп'ютерних облікових програм дозволяє підвищити оперативність ведення обліку власного капіталу, збільшити рівень його деталізації, посилити контроль за достовірністю та правильністю облікової інформації на всіх етапах її обробки. З іншого боку, комп'ютеризація ведення обліку власного капіталу дає змогу зменшити трудомісткість виконання окремих операцій, усунути дублювання інформації при веденні обліку окремих операцій, звільнити бухгалтера від розрахункової роботи [4, с. 28].

Застосування комп'ютерних технологій у бухгалтерському обліку значно підвищує продуктивність праці бухгалтерів [3, с. 16]. Однак під час організації бухгалтерського обліку власного капіталу на підприємстві виникає

питання про потребу впровадження комп'ютерних систем бухгалтерського обліку (КСБО). Це питання дуже важливе, оскільки вибір способу обробки облікової інформації є визначальним в організації бухгалтерського обліку, яка, за словами російського бухгалтера початку ХХ ст. І.П. Бабенка, "...має відповідати особливостям конкретного підприємства, його цілям та інтересам, а також сприяти планомірному та раціональному веденню господарства" [1, с. 1054].

На підприємствах у сучасних умовах в обов'язковому порядку необхідно створювати КСБО, особливо у тих, де організація управління та обліку власного капіталу перебуває у незадовільному стані, адже зі створенням й використанням комп'ютерної системи бухгалтерського обліку можливо не лише прискорити процес обробки інформації, а й істотно впорядкувати та покращити його. Така можливість зумовлена тим, що комп'ютерний спосіб обробки облікової інформації вимагає формального та чіткого опису облікових процедур у вигляді алгоритмів, що впорядковує виконання обов'язків обліковими працівниками.

Організація бухгалтерського обліку потребує певних передумов, серед яких здебільшого виділяють чотири основні:

- а) ретельне вивчення технології виробництва;
- б) висока кваліфікація головного бухгалтера;
- в) наявність грошових коштів для інвестицій у створення та експлуатацію інформаційної системи (80 % невдалих спроб у комп'ютеризації обліку зумовлені відсутністю коштів);
- г) зацікавленість директора та головного бухгалтера підприємства у впровадженні інформаційних систем (на шляху комп'ютеризації обліку, як показують дослідження, через незацікавленість керівництва зазнали невдач близько 20 % підприємств).

Інформаційна система створюється для конкретного об'єкта, в даному разі — для підприємства та його бухгалтерії. Ефективна інформаційна система враховує різницю між рівнями управління,

сферами дій, а також зовнішніми обставинами і надає кожному рівню управління тільки ту інформацію, яка необхідна йому для ефективної реалізації функцій управління [2, с. 114].

Для створення КСБО може бути використане широке коло програмних засобів. Представлені на ринку програмні продукти різноманітні за охопленням функцій, що реалізуються, принципами побудови, технологією ведення обліку, адаптаційними властивостями, цінами й іншими ознаками. Щоб зорієнтуватися в різноманітті програм, потрібна класифікація програмних засобів, що використовуються при створенні КСБО. Така класифікація дозволить користувачеві-бухгалтеру правильно вибрати необхідну програму або при необхідності перейти від використання однієї програми до роботи з іншою. Виробникам програмного забезпечення класифікація дозволяє знайти своїх клієнтів, визначити напрями розвитку та сфери застосування своїх розробок.

Будь-яка класифікація дає змогу згрупувати деякі об'єкти, в даному випадку програмні засоби КСБО, відповідно до певної ознаки або за їх сукупністю у визначені класи. Залежно від поставлених цілей в основу класифікації можуть бути покладені різні ознаки, тому будь-яка класифікація має достатньо умовний характер.

Відомі два підходи до класифікації програмного забезпечення бухгалтерського обліку власного капіталу – застосування розгорнутих (багатофакторних) та інтегральних класифікацій.

Розгорнута класифікація базується на безлічі найрізноманітніших ознак, серед яких можна виділити: ступінь охоплення завдань обліку власного капіталу, концепцію побудови інформаційної моделі бухгалтерського обліку власного капіталу, спосіб побудови програмної системи, можливість розширення складу базових облікових функцій, порядок розповсюдження і тиражування, програмно- апаратну платформу системи та ін.

Серед них три базові ознаки визначають відмінності в концепціях побудови ПЗ КСБО, а саме: концепція побудови інформаційної моделі бухгалтерського обліку власного капіталу, спосіб побудови програмної системи і можливість розширення складу її базових облікових функцій.

На відміну від розгорнутої, інтегральна класифікація групує програмне забезпечення КСБО власного капіталу одночасно за деяким набором ознак. Найбільш широко застосовуються дві інтегральних класифікації програмних засобів КСБО.

В основі першої інтегральної класифікації лежить розмір господарюючого суб'єкта. Відповідно до цієї ознаки КСБО поділяють на системи, призначені для малих, середніх і великих підприємств.

Така класифікація має два основних недоліки. По-перше, замість класифікації систем автоматизації обліку за деякими споживчими властивостями і принципами побудови розглядається класифікація підприємств як споживачів програмних продуктів. Фактично класифікація програм підміняється класифікацією їхніх користувачів. По-друге, саме поняття розміру підприємства занадто розмито, щоб бути єдиним критерієм для віднесення систем до певного класу.

Як правило, в основу градації підприємств покладають відразу кілька ознак: середньооблікова чисельність працівників, обороти за період, чисельність працівників бухгалтерії, розподіл працівників за ділянками обліку, обсяг первинної документації та звітний період, кількість господарських операцій та ін.

Правильно було б основою такої класифікації вважати чисельність працівників бухгалтерії, оскільки при значних об'ємах інформації має місце розподіл функцій між працівниками, що впливає на вибір програмних продуктів, використовуваних при створенні КСБО.

Друга інтегральна класифікація програмного забезпечення КСБО отримала досить широке

розповсюдження в середині 90-х років минулого століття, враховує водночас кілька критеріїв: функціональні можливості системи і сферу її застосування; принципи побудови системи; особливості адаптації до умов користувача; особливості супроводу та технічної підтримки.

З цих позицій системи автоматизації бухгалтерського обліку власного капіталу поділяються на такі класи: міні-бухгалтерія; інтегрована система бухгалтерського обліку; інструментальна система (бухгалтерський конструктор); бухгалтерський комплекс; бухгалтерський комплекс корпоративної інформаційної системи управління підприємством; індивідуальні системи автоматизації бухгалтерського обліку; окремі ділянки обліку.

За результатами розгляду вищезазначених підходів до автоматизації бухгалтерського обліку власного капіталу нами розроблено модель алгоритмів облікових процедур комп'ютерної обробки інформації про наявність і рух власного капіталу підприємств (рис. 1).

Так, на першому рівні (АРМ Б I) повинно здійснюватися збирання та реєстрація первинної інформації про власний капітал, формування локальної бази даних, яка включає нормативні вимоги щодо обліку власного капіталу. На другому рівні (АРМ Б II) мають відбуватися прийом, аналіз та обробка бухгалтерською службою підприємства інформації про власний капітал, що була сформована спеціалістами першого рівня. Крім того, на цьому рівні продовжується формування локальної бази даних, а також підготовка опрацьованої інформації для передачі її найвищому рівню управління. На третьому рівні (АРМ Б III) повинні завершуватися процес формування локальної бази даних та обробки облікової інформації щодо власного капіталу, отриманої з нижчих рівнів і прийняття на її основі управлінських рішень. Також на цьому рівні відбувається контроль та аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства та формування звітності про власний капітал.

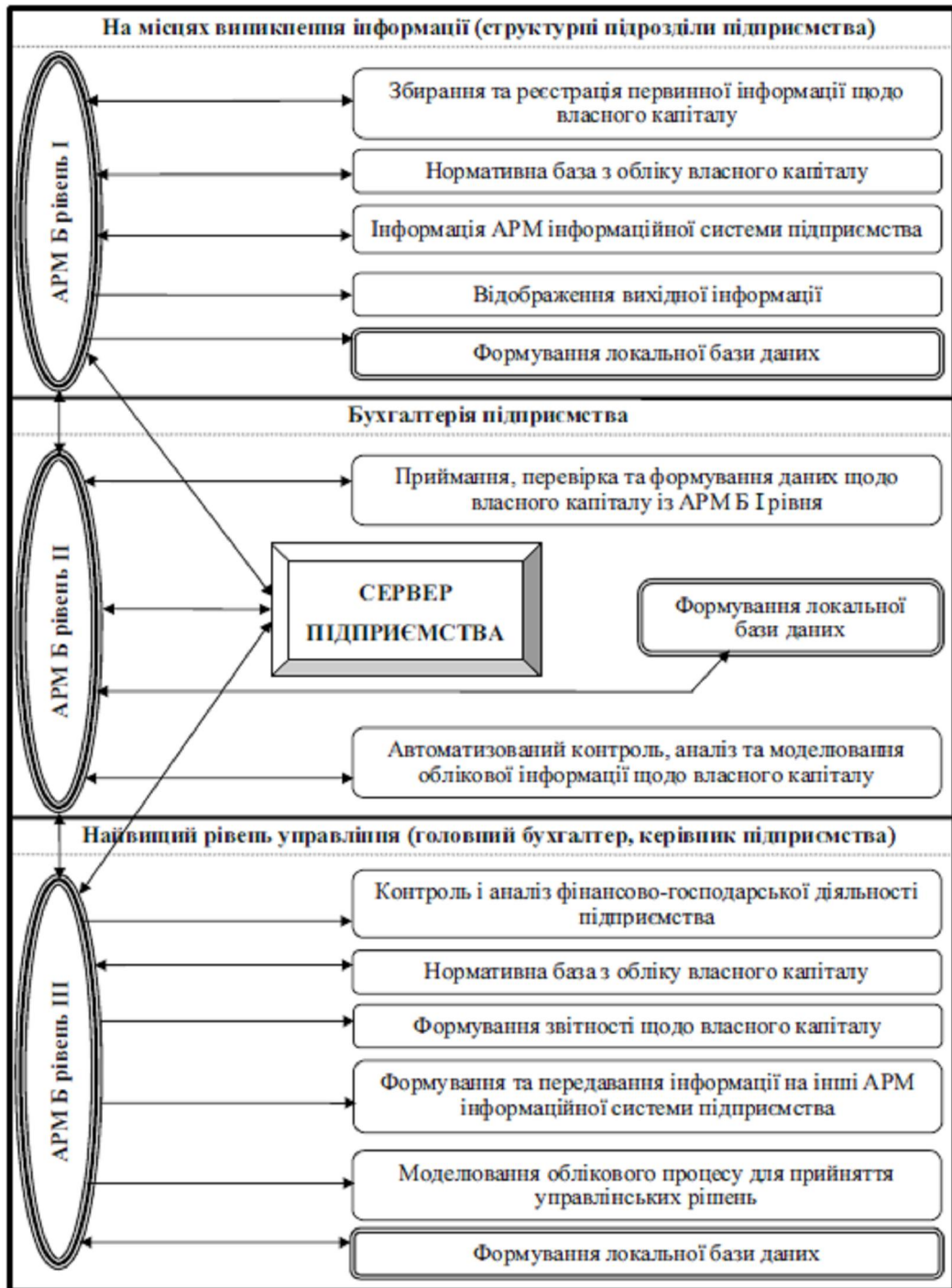

Рис. 1. Модель алгоритмів облікових процедур комп'ютерної обробки інформації про наявність і рух власного капіталу підприємства

Впровадження запропонованої моделі на практиці дозволить автоматизувати робочі місця облікового персоналу підприємства, істотно підвищивши при цьому продуктивність їхньої праці на ділянці обліку власного капіталу.

Для комп'ютеризації господарського обліку на ринку програмних продуктів пропонують десятки пакетів програм, проте щороку фірми-засновники заявляють про випуск нової програми, яка на їх думку, є потужнішою і перевершує всі відомі.

ІС «1С: Бухгалтерія» має компонентну структуру. Одні операції, виконувані системою в процесі автоматизованого розв'язування задач, є типовими, тобто присутні у будь-якому варіанті системи. Це передусім механізми підтримки довідників і документів. Інші операції (наприклад, ведення списку бухгалтерських рахунків) реалізуються в компонентах системи:

- «Бухгалтерський облік для України»;
- «Оперативний облік»;
- «Розрахунок».

Кожна компонента має свій механізм оброблення інформації, що розширює можливості системи в цілому. В свою чергу, кожний механізм оброблення інформації має чітку спрямованість, яка визначає вибір складу необхідних компонент для створення конкретної конфігурації.

Коротко зупинимося на характеристиці кожної компоненти.

Компонента «Бухгалтерський облік для України» призначена для відображення господарських операцій, які здійснюються на підприємстві. Вона маніпулює такими поняттями, як бухгалтерські рахунки, операції і проведення, і дає змогу здійснювати на об'єкті:

- синтетичний облік з використанням кількох планів рахунків паралельно;
- багатовимірний і багаторівневий кількісно-вартісний аналітичний облік;
- валютний облік.

Крім того, в компоненті можна організувати ведення бухгалтерського обліку для кількох підприємств на базі спільного інформаційного забезпечення.

Компонента «Оперативний облік» призначена для автоматизації оперативного обліку наявності та руху засобів. Компонента дає змогу реєструвати та отримувати інформацію про рух і залишки товарних, матеріальних, грошових й інших засобів підприємства в реальному часі і найрізноманітніших розрізах. Вона підтримує механізм реєстрів, який і забезпечує запис руху та отримання залишків у різних розрізах. Використання цього механізму дає змогу автоматизувати облік взаєморозрахунків з клієнтами, облік виробничих запасів на складі і т. ін. Однією з головних областей застосування цієї компоненти є автоматизація обліку складських і товарних операцій на підприємствах з великою номенклатурою виробничих запасів (понад 100 000 назв).

Компонента «Розрахунок» призначена для автоматизації складних розрахунків, які здійснюються періодично. У компоненті передбачено можливість виконання розрахунків будь-якої складності, в тому числі перерахування результатів «минулим числом», а також ведення архіву розрахунків за попередні періоди. Ця можливість реалізується за допомогою журналів розрахунків. Однією з головних областей застосування такої компоненти є автоматизація обліку праці та заробітної плати (у разі чисельності персоналу понад 50 осіб).

Упровадження ІС «ІС: Бухгалтерія» поділяється на два етапи:

- конфігурування — тобто, описування моделі предметної області об'єкта засобами системи;
- виконання або оброблення даних предметної області.

На етапі конфігурування визначається структура інформаційної бази, розробляються алгоритми оброблення даних, форми діалогів і вихідних документів. Інформаційна база проектується на рівні передбачених в ІС типів об'єктів предметної області, що підлягають обробленню. Це: константи, довідники, документи, реєстри, перерахування, журнали розрахунків, бухгалтерські рахунки, операції, проведення та ін. Під час конфігурування максимально використовуються візуальні засоби настроювання, а для

описування специфічних алгоритмів — мовні та програмні засоби, тому воно виконується фахівцем з галузі створення комп'ютерних інформаційних систем обліку.

На етапі виконання користувач (бухгалтер), оперуючи уже конкретними поняттями (об'єктами), які описані на етапі конфігурування системи, формує інформаційну базу і здійснює всі необхідні для виконання його професійної діяльності розрахунки.

Об'єкти, якими оперують в процесі створення та експлуатації ІС «ІС: Бухгалтерія», поділяються на базові, тобто використовувані в усіх компонентах системи, та об'єкти, притаманні певній компоненті.

До базових об'єктів відносять:

- константи;
- довідники;
- перерахування;
- документи;
- журнали;
- звіти і обробки.

Об'єктами типу «Константа» в системі вважаються довідкові дані які змінюються зрідка (назва фірми, її ідентифікаційний код, адреса, ставка ПДВ тощо). Основна причина використання констант полягає в тому, що в них одноразово вводиться будь-яка інформація, яка потім може багаторазово використовуватися при формуванні документів, у розрахунках, при формуванні звітності. Інформація, яка міститься в константі, час від часу може коригуватись, але сутність константи при цьому не змінюється: введене одного разу в систему значення константи використовується багаторазово [16].

В ІС «ІС: Бухгалтерія» можна описати безмежну кількість констант. Для цього на етапі конфігурування формується список констант і описуються їхній характеристики. У константу можна ввести ознаку періодичності для слідкування за змінами її значності. Як приклад на рис. 4.1 наведено

фрагмент списку констант компоненти Бухгалтерський облік для України версія 7.7.

Код	Наименование	Значение
Наша фирма	Наша организация	ТзОВ "Електро-Покс"
Расчетный счет по умолчанию	Расчетный счет по умолчанию	
Единица измерения по умолчанию	Единица измерения по умолчанию	шт.
Поставщик по умолчанию	Поставщик по умолчанию	
Контрагент по умолчанию для р	Контрагент, частное лицо, по умолчанию	
Кто обычно отпускает товары	кто обычно отпускает товары	
Место хранения по умолчанию	Место хранения по умолчанию	
Магазин по умолчанию	Магазин по умолчанию	
НДС по умолчанию	НДС по умолчанию	20 %
Вид взаиморасчетов по умолча	Вид взаиморасчетов по умолчанию	В разрезе договоров
Статья вал. доходов по умолча	Статья вал. доходов по умолчанию	(А 1.1) Продаж товарів, виконання робіт, надання
Статья вал. расходов по умолча	Статья вал. расходов по умолчанию	(Ж 05) Придбання товарів

Рис. 4.9. Фрагмент

списку констант компоненти

Бухгалтерський облік для України ІС «1С: Бухгалтерія»

Для описання довідкових даних з деякою множиною значень в системі використовуються об'єкти типу Довідник. Довідники поділяються на кілька категорій:

- об'єкти обліку;
- аналітичні;
- для розрахунків;
- допоміжні;
- підпорядковані.

До першої категорії належать такі довідники, як номенклатура, співробітники, контрагенти і т. ін.

За допомогою аналітичних довідників (статті витрат, рух грошових коштів, види робіт і послуг тощо) користувач може організувати аналітичний облік без переналаштування плану бухгалтерських рахунків.

Для розрахунків використовуються довідники: валют, податки і відрахування, ставки ПДВ, варіанти розрахунку податків і т. ін.

Групу допоміжних складають довідники: устаткування, резерви, одиниці вимірювання, об'єкти та ін., а підпорядкованих — договори, ставки податків і відрахувань

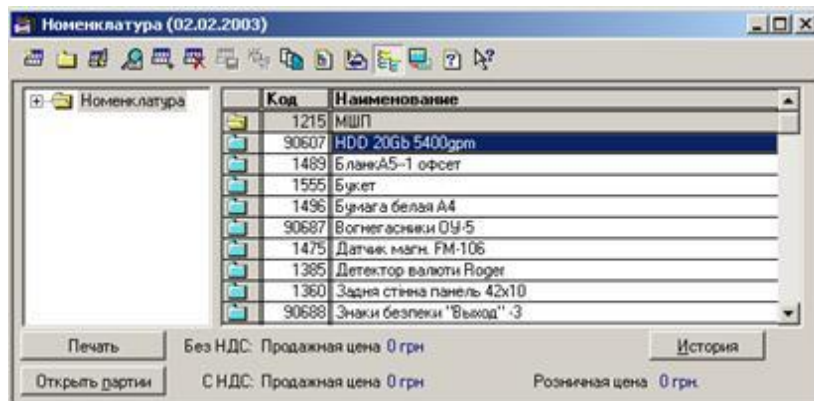
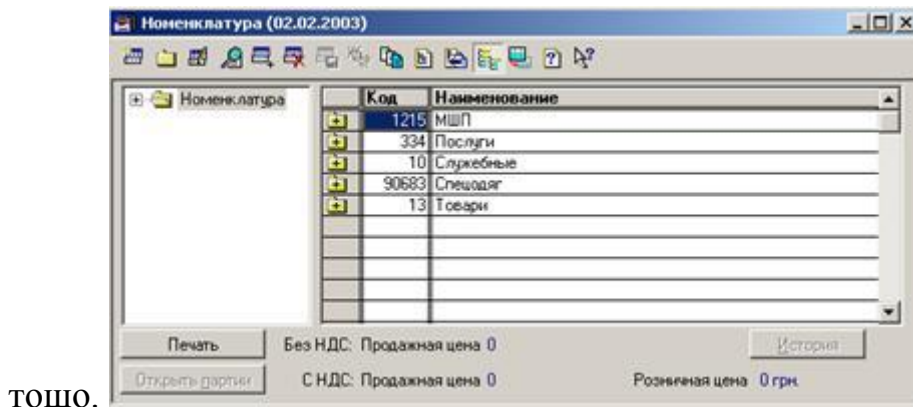

Рис. 4.10. Приклад ієрархічного довідника

Довідники ІС «1С: Бухгалтерія» бувають двох видів: ієрархічні (рис. 4.10) і прості (рис. 4.11). В ієрархічних довідниках (до них належать усі довідники об'єктів обліку та аналітичні довідники) елементи поділено на групи та підгрупи, що дає змогу користувачеві формувати будь-які аналітичні дані [11].

Перерахування в інформаційній системі «1С: Бухгалтерія» — це службовий тип даних, який використовується не самостійно, а в сукупності з іншими типами даних. Визначити перерахування можна як список можливих значень реквізиту.

Перерахування використовуються при введенні значень реквізитів документів, довідників, констант у випадках, коли необхідно виключити неоднозначне введення інформації.

Як приклад розглянемо поняття «статус покупця». Зазвичай покупці бувають оптові і роздрібні, разові та постійні. Зі статусом покупця пов'язують рівень надаваних знижок з продажною ціною товарів.

Отже, список статусів — «оптовий», «роздрібний», «разовий», «постійний» — можна трактувати як приклад простого перерахування. При виписуванні видаткової накладної користувач системи вказує статус покупця, вибираючи його із цього списку. Згідно з вибраним статусом покупця система визначить розмір продажних цін.

Код	Наименование	Мин. оклад	Макс. оклад	Условия труда
1	Головной бухгалтер	250.00	300.00	Нормальные
2	Директор	300.00	350.00	Нормальные
3	Кассир	185.00	200.00	Нормальные

Рис. 4.11. Приклад простого довідника

Якщо статус покупця введено в систему на етапі конфігурування як перерахування, то спеціаліст, який виконує коригування, може заздалегідь увести в систему варіанти розрахунку продажних цін залежно від вказаного статусу.

За своїми властивостями перерахування подібне до довідника, але має низку відмінностей. Наприклад, список значень перерахування вводиться в систему тільки на етапі конфігурування, всі значення перерахування однорівневі і т. ін. Основна відмінність полягає в тому, що саме в конфігурації використовуються конкретні значення перерахування.

Використання перерахування обмежує кількість можливих варіантів, наприклад, при введенні реквізитів документа.

Одним із основних понять в системі «1С: Бухгалтерія» є «Документ». За допомогою документів організується введення в систему інформації про здійснювані на об'єкті господарські операції, її перегляд і, за потреби, коригування. У своїй більшості документи, які використовуються в ІС «1С: Бухгалтерія», — це своєрідні електронні аналоги звичайних паперових документів, що використовуються на об'єкті управління і призначені для

збереження основної інформації про всі господарські події, здійснювані на ньому в певному періоді.

Склад документів для певного об'єкта або групи однотипних об'єктів управління визначається на етапі конфігурування. Тоді ж для кожного виду документа створюється екранна форма введення. Кожному документу, що формується в системі, присвоюються номер, дата і час. Крім того, під час конфігурування для кожного виду документів задаються такі загальні характеристики, як довжина номера документа, умови підтримки унікальності номера і т. ін. Отже, документи відіграють роль сховищ оперативної інформації, яка використовується при розв'язуванні задач у компонентах системи. Крім того, сукупність документів створює єдину послідовність, яка відбиває послідовність господарських дій на об'єкті так, як вони здійснювалися реально. У межах дати послідовність документів визначається їхнім часом, при цьому час документа є не стільки засобом відображення реального часу введення документа, скільки засобом, який дає змогу чітко впорядкувати документи всередині однієї дати. Крім формування, важливою особливістю документа є його проведення, тобто відображення зафіксованих у ньому подій в механізмах, які реалізуються компонентами (наприклад, запис проведення) [25, 26].

Журнали в інформаційній системі «1С: Бухгалтерія» використовуються для роботи з документами. Працюючи з журналом, користувач може формувати документи, переглядати їх, а також редагувати і знищувати. Журнали дозволяють групувати документи (наприклад, за видами) для перегляду і швидкого доступу до них.

Усі журнали в ІС «1С: Бухгалтерія» можна розподілити (рис. 4.4) на кілька типів, які відрізняються один від одного за способами створення і функціональними можливостями. Але в журналі будь-якого типу можна працювати з документами — вводити, переглядати, редагувати і т. ін. Звичайний журнал призначено для роботи з документами одного виду

(наприклад, журнали «Каса», «Банк», «Заробітна плата» тощо). Крім роботи з документами, у звичайному журналі можна здійснювати вибірку документів за значеннями їхніх реквізитів. Додатковий журнал призначено для роботи з документами різних видів. Крім того, на відміну від звичайних журналів, із кількох додаткових журналів можна одночасно звертатися до документів одного виду. Наприклад, на етапі конфігурування системи створено три звичайних журнали: для прибуткових накладних, для видаткових накладних і накладних на внутрішнє переміщення. Для зручності роботи з цими документами створено додатковий журнал «Складські», в якому об'єднано документи трьох видів.

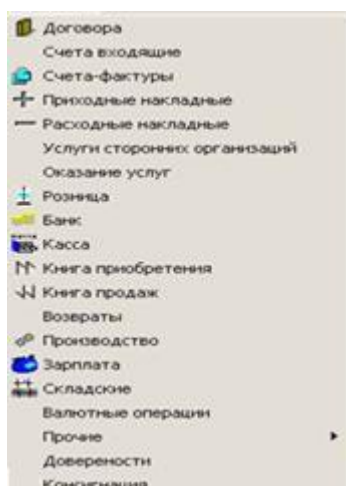

Рис. 4.12. Список журналів

Отже, різниця між додатковим і звичайним журналами полягає в тому, що додатковий журнал використовується для групування документів за їх видами, а загальний журнал дає змогу розподілити документи за значеннями їхніх реквізитів.

Повний журнал призначено для роботи з будь-яким документом системи.

Журнал «Інші» використовується для роботи з документами, для яких в системі не визначено певні журнали.

Система «1С: Бухгалтерія» дає змогу встановлювати між будь-якими документами відношення підпорядкованості «один до багатьох». Тому

користувач під час роботи може відкрити журнал підпорядкованих документів, який містить документи, підпорядковані вибраному документу.

Для отримання результатної (звітної) інформації в інформаційній системі «1С: Бухгалтерія» використовуються об'єкти, які називаються «Звіти» та «Оброблення». Об'єкт даних цього типу — це алгоритм оброблення економічної інформації на вмонтованій об'єктно-орієнтованій мові системи. До алгоритму «прикріплюється» діалог, за допомогою якого вводяться (за необхідності) параметри, що впливають на роботу алгоритму. Зазвичай алгоритм має й опис друкованої форми, який використовується для виведення результатів на екран і принтер.

Назви «Звіти» та «Оброблення» відображують два типи задач, які розв'язуються в системі. До першого типу належать задачі, при розв'язуванні яких формується різноманітна звітність: бухгалтерська, фінансова, податкова, статистична тощо. До другого — задачі, пов'язані з виконанням різноманітних дій з інформацією (наприклад, вилучення з системи застарілих даних, імпорт інформації із однієї системи в інші). Характер виконуваних у такому разі дій відображає назву об'єкта. Наприклад, «Оброблення» — це задача, в результаті розв'язування якої інформація, що зберігається в системі, змінюється.

Висновок

Отже, власний капітал –це сукупність власних фінансових ресурсів підприємства, відображена в першому розділі пасиву бухгалтерського балансу. Утворюється власний капітал двома шляхами:

— внесенням власниками підприємства грошових коштів та інших активів;

— накопиченням суми доходу, що залишається на підприємстві.

Пайовий капітал — це сума пайових внесків членів спілок та інших підприємств, передбачена установчими документами.

Статутний капітал на державному підприємстві являє собою державні кошти, виділені у постійне користування і розпорядження госпрозрахунковому підприємству у вигляді основних засобів та оборотних коштів. Розміри основних та оборотних коштів визначаються обсягом виробничої діяльності. Власні фінансові ресурси для кожного підприємства є тією життєво потрібною частиною, без якої неможлива ні робота, ні подальше існування підприємства. Процеси, що пов'язані з вдосконаленням системи управління капіталом підприємства, зокрема його формування та

використання, набувають особливого значення, оскільки створення та розвиток необхідної фінансової ресурсної бази є важливою умовою сталого економічного зростання.

Облік власного капіталу вимагає особливої уваги, так як ця частина обліку найбільш схильна до змін. Слід зазначити, що особливу складність вносить не до кінця розроблене законодавство і часті зміни особливості обліку статутного капіталу різних форм власності.

Список використаної літератури

1. Білик М. Д., Полятикіна Л. І. Основи аудиту. — Суми: Слобожанщина, 1999. — 295 с.
2. Білик М. Д., Полятикіна Л. І. Основи аудиту. — Суми: Слобожанщина, 1999. — 295 с.
3. Білуха М. Т. Аудит у бізнесі. (Посібник для бізнесменів). — Дніпропетровськ: Преском, 1994. — 394 с.
4. Білуха М.Т. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник. — К., 2000. — 690 с.
5. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник. — 2-ге вид., доп. І перероб. — Житомир: ПП “Рута”, 2000. — 608 с.
6. Введення в проектний аналіз: Практикум / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича / С. В. Ксьондз. — Чернівці: Рута, 2001. — 100 с.
7. Величко О. Г., Голов С. Ф. Бухгалтерський облік і фінансова звітність в Україні. — Д.: ТОВ «Баланс-Клуб», 2000. — 768 с.
8. Голов С., Пархоменко В. Новий План рахунків: побудова і застосування // Бухоблік і аудит. — №1. — 2000. — С. 21-22.
9. Грабова Н. М. Теорія бухгалтерського обліку: 2001 : Навч. посіб. / М.В. Кужельний (ред.). — 6.вид. — К. : А.С.К., 2001. — 266 с.
10. Грабова Н. М., Кривоносов Ю. Г. Облік основних господарських операцій в бухгалтерських проводках: Навч. посіб. — К. : А.С.К., 2001. — 416 с.
11. Грабова Н.Н., Добровский В.Н. Бухгалтерский учет в производственных и торговых предприятиях, 2000.: Учеб. Пособие для студентов вузов / Под. ред. Н.В. Кужельного. — К.: А.С.К., 2000. — 624 с.
12. Грачова Р. Інвестиції та капітал. Спеціальний додаток до тижневика Д-т К-т. — 2002. — С.27-42.
13. Дерій В. А. Контроль і ревізія: Курс лекцій. — Бучач: МІФ, 2000. — 54 с.

14. Дерій В. А., Кізима А. Я. Аудит: Курс лекцій / Тернопільська академія народного господарства. — Т.: ТАНГ, 2001. — 76 с.
15. Дерій В. А., Кізима А. Я. Аудит: Курс лекцій / Тернопільська академія народного господарства. — Т.: ТАНГ, 2001. — 76 с.
16. Дорош Н. І. Аудит: методологія і організація. — К.: Товариство «Знання» КОО, 2001. — 402 с.
44. Жмалев В.Г., Шимановська Л.М. Основи менеджменту і управлінської діяльності.— К.: Україна, 2000.— 454 с.
45. Зубілевич С. Вимоги до аудиту в умовах реформування обліку і звітності в Україні//Бухгалтерський облік і аудит — 1999. — №10. -С.38-42.
46. Іващенко В. І. Економічний аналіз господарської діяльності: Навч. посіб.— К.: ЗАТ «Нічлава», 1999. — 204 с.
17. Кармайкл Д., Беніс М. Стандарти и нормы аудита. — М. Аудит; ЮНИТИ, 1995. — 421 с.
18. Кольга В.Д., Парпалига М.Д. Аудит в Україні. — К.: Літера, 1998. — 378 с.
19. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: Навч. посіб. — К.: Товариство «Знання» КОО, 2001. — 378 с.
20. Кравченко Л. И. Анализ хозяйственной деятельности в торговле: Учебник. — Минск: Вышэйшая шк., 1995. — 415 с.
21. Куліш С. А., Коростишев О. В. Теорія аналізу господарської діяльності: Навч. Посібник / Харківський держ. економічний ун-т. — Х., 1995. — 62с.
22. Любушин Н. П., Лещева В. Б. Анализ финансово-экономической деятельности предприятия: Учеб. пособие. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 1999. — 471 с.
23. Завгородній В.П. Організація бухгалтерського обліку / В.П. Завгородній, В.М. Савченко - М.: «Бліц-інформ», 2005. - 245с.
24. Золожен А.П. Автоматизація бухгалтерського обліку / / Бухгалтер. - 2008. - № 28. - С. 44-49.

25. Івахненко І.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку і аудиту: навчально-практичний посібник - М.: Знання, 2006 - 167с.

26. Івахненко С.В. Класифікація програмного забезпечення обліку і контролю // Бухгалтерський облік і аудит. - 2007. - № 7. - С. 55-62.

27. Івахненко С.В. Сучасні інформаційні технології управління підприємством і бухгалтерією // Бухгалтерський облік і аудит. - 2010. - № 4. - С. 52-57.

28. Івахненко С.В. Впровадження програмного забезпечення обліку і контролю: потенційні переваги і реальні проблеми // Бухгалтерський облік і аудит. - 2009. - № 2. - С. 56-61.

29. Корнійчук Л.Я. Історія економічних навчань. Підручник для студентів / Л.Я. Корнійчук, Н.О. Татаренко, А.М. Поручник та ін – К.: КНЕУ, 1999. – 564с.

30. Корнійчук Г.З. Внесок до статутного капіталу // Все про бухгалтерський облік. - 2009. - № 97. - С. 16-20.

31. Бабенко И. П. Курс двойной бухгалтерии / И. П. Бабенко. – СПб. : Издание В.И. Губинского, 1911. — 1106 с.